

Första kärleken

Saknaden efter en mamma som man aldrig har fått träffa. Längtan efter vuxna spännande killar samtidigt som kärleken kanske finns runt knuten. Och hur krångligt får det vara när män och kvinnor ska leva tillsammans? För tolvåriga Selma kan allt hända den här varma och vackra sommaren. *Första kärleken* är ett ömsint, allvarligt och kärleksfullt porträtt av en mycket speciell flicka, mitt mellan barndom och vuxenhet.

Rekommenderad från åk 6

EN FILMHANDLEDNING AV
LOUISE LAGERSTRÖM

Handling

För tolvåriga Selma som bor i den vackra norska kustbyn Lista väntar en omtumlande försommar. I gränslandet mellan barn och vuxen kommer hon att konfronteras med sin bakgrund men också av nya känslor, förväntningar och drömmar.

När Selma föddes dog hennes mor, något som har satt bestående spår i Selma vars funderingar kring livet, döden och kärleken hindrar henne från att känna sig som sina jämnåriga kamrater. Hon är verbal, känner sig mer intellektuellt mogen och siktar på en forskarkarriär krönt av ett nobelpris för utvecklandet av provrörsbefruktnings.

Tillsammans med sina tjejkompisar Ingun och Elin har hon sålunda ingått en pakt. Att inte intressera sig för killar, drömma om dem, eller förälska sig. Snart visar det sig dock att det endast är Selma som tar paktens på allvar.

Selmas pappas nya fru, Annelise, har en syster, Nora, som sätter familjen i konstant gungning. Hon och hennes fästman Richard har ett stormigt förhållande där ständiga bråk hotar deras stundande bröllop. Selma åser det hela med skepsis och tycker de utgör typexemplet på det omöjliga i kärleksrelationer mellan män och kvinnor.

En dag följer Selma med sin pappa till "mon", ett vackert, högt beläget område utanför byn där hennes mamma både föddes och dog. Selmas farbror har några kor där på sommaren och hans söner, tillika Selmas äldre kusiner, hjälper till. Denna sommar har en av dem tagit med en vän från universitetet. En svensk kille som gör ett märkligt, nästan hypnotiserande intryck på Selma. Han ger en gåta till henne att begrunda. "Vilken färg är det inuti mjölk?" Sent på natten tjuvkikar hon när han tvättar sig utomhus, naken. Kanske han är svaret på hennes längtan?



Selma får reda på att Elin hånglat med Andy i samma klass, den ende kille som Selma tycker är något att ha. Det blir droppen för Selma som känner sig missförstådd av omgivningen. Alla pikar henne för att hon är i puberteten medan hon börjar fundera på om döden kanske är ett bättre tillstånd än livet.

Andy gör dock sitt bästa för att närma sig Selma men hon är kallsinnig. Hon tycker inte om rollen som efterhängsen tjej men ser en chans till killarnas gemenskap genom att försöka få spela med i deras fotbollslag. Efter en bejublad målvaktsräddning upptas hon som en i gänget.

Andy intresserar sig för Selmas naturvetenskapliga tankar och experiment. "Hur stor är chansen att du åter kommer att dricka av samma vattenmolekyler som du en gång har tvättat dig i?" Tillsammans skojar, badar, leker och filosoferar de. Genom Andy lär hon sig att förstå saker. Tänk att han löste gåtan som Selma grubblat på. För första gången på länge känner hon sig lycklig. Betyder hon detsamma för honom?

Selma både undviker och längtar efter att stöta på "svensken". När de till sist möts och han frågar hur det går med gåtan, blir hon skakig och samtidigt lycklig. Nästa morgon känner hon sig som ett "underverk".

Välvillige Andy får däremot stå till svars för hur hans kompisar betar sig. Sexfixerade "reptilhjärnor". En incident på stranden då hela gänget, inklusive Selma och Andy tittar på ett kärlekspar som hånglar bakom en sanddyn får Selma att definitivt bryta med Andy. Han är precis som alla andra!

När Noras och Richards bröllop skall stånda är Selma på dåligt humör och vill inte att Andy skall bjudas. När Nora föreslår att de skall bjuda in "svensken" som snart skall resa hem ser

Selma det som ett tecken att hon skall rymma med honom. Räddningen kommer alltid till sist. Annars är det ingen riktig räddning, resonerar hon.

Under bröllopfesten springer Selma hem och packar men hon somnar. När hon vaknar står "svensken" där för att hämta sina väskor och med sig har han Christensens dotter. Selma förstår att de är ett par. Selma berättar för "svensken" att hon löst gåtan tillsammans med "någon annan". Mjölken är svart inuti därför att inget ljus når dit in. Han påminner henne om att hon skall värna om mon.

Selma förstår nu att hon faktiskt är som alla andra. Kärleken har drabbat henne och det är Andy hon vill ha. Hon ringer honom och erkänner att hon varit förvirrad. De ses i "sin" lada och kommer överens om att de nu är "tillsammans".

Kärlek

"Det är kanske inte födseln eller döden som är de avgörande ögonblicken i livet. Det är kanske kärleken." Det tar både tid och några bittra erfarenheter innan Selma kommer fram till filmens slutord.

Selma kämpar förtvivlat mot både kemi, biologi och allas förväntningar när hon vägrar att bli förälskad eller ens bli intresserad av pojkar. Hon åser med förfäran hur pakten om att avstå från killar bryts av väninnorna och förskräcks av vuxenvärlden besvärliga relationer. Noras och Richards passionerade och oberäkneliga tillvaro talar för att män och kvinnor uteslutande borde ha platoniska förhållanden. Det blir bara elände annars.

Noras och Richards relation avskräcker Selma just i sin brist på ordning och kontroll. Hon ser hur Nora förvandlas till ett emotionellt vrak efter deras till synes meningslösa gräl om bilen och Richard verkar se sig som känslomässigt fången i "kärlekens helvete". Samtidigt innehåller hans rörande tal till hustrun vid bröllopsmiddagen en uppmaning att hon skall fortsätta visa vild, passionerad och långtansfull kärlek. "Av fred kommer ingen himmel."

Selma tror sig ha grepp om sitt liv. För henne är utvecklingen av intellektet det viktigaste. Tänk alla spännande samtal hon ännu inte haft. Att filosofera, undersöka och experimentera är för henne lika med att existera. Och i Andy tror hon sig ha en själsfrände som vill upptäcka världen med henne. Genom honom blir hon en bättre och mer insiktsfull människa.

• När Andy frågar om hon aldrig varit förälskad svarar hon att hon "har kontroll". Vad menar hon med det? Är hon rädd för kärleken för att den är något hon inte kan styra över? På vilket sätt försöker hon ändå få kontroll?

• Noras och Richards kärlek är oberäknelig men passionerad och trots att de gör varandra illa tycks de inte vilja byta mot en trygg och lugn relation. Gräl, försoningar och svartsjuka får dem att känna sig levande. Selmas och Andys förhållande tar avstamp i ett gemensamt intresse av att upptäcka världen och för Selma handlar det om att Andy får henne att tycka bättre om sig själv och livet. På vilket sätt växer kärleken mellan dem? Finns det olika sätt att se på kärlek? Vill man kunna kontrollera kärleken egentligen eller finns det en tjusning i det osäkra? Vad är viktigast vänskap eller passion? Förnuft eller känsla?

"Svensken" blir för Selma en påminnelse om att känslor inte kan styras. Han gör intryck på henne hon inte kan förklara. Han

symboliserar en ouppnåelig dröm om ett annat liv dit hon skulle vilja fly just nu. Genom förtrolighet får han Selma att känna sig vuxen, betydelsefull och till och med älskad. Morgonen efter att han talat med henne och sagt att de skall ses igen vaknar hon och känner sig som ett "underverk".

• När vet man att man är kär? Vad skiljer Selmas kärlek till Andy från "svärmeriet" kring svensken? Kan man ha båda samtidigt?

• Fundera över hur vi kommunicerar när vi är kära. Om ni skulle skriva ett SMS från Selma till Andy. Hur skulle det lyda? Och hur skulle han svara?

Döden

"Jag var mammas personliga naturkatastrof", inleder Selma och ju längre filmen framskrider står det klart att det inte bara är kärleken som skrämmer henne. Med kärleken följer kanske barn och förlösning och i värsta fall döden. Selma har egna långt framskridna drömmar om befruktning och graviditet utanför kroppen. Barnen skall bli till när föräldrarna har ett stabilt förhållande och fostret får växa i en glaskupa där det kan övervakas och sedan födas fram när det är klart.

Döden är av naturliga skäl Selmas ständiga följeslagare. Hon är bäst på att leka död, hon funderar ibland om döden kanske är mer avgörande än födelsen och kanske en bättre tillvaro än livet ibland. Att hon förknippar kärlek med en risk hon inte är helt beredd att ta förstår vi då hon och Andy blir tillsammans på slutet och hon säger Tänk om du dör? Tänk om jag dör?

• Selma ser hur livet och kärleken är intimt förknippat med döden. Att älska någon innebär också risken att missta någon eller att bli övergiven. Känner eleverna igen sig i Selmas existentiella oro och lek med döden för att hålla känslorna stången?

• Selma talar ibland med sin mor i himlen. Ber henne skicka en skyddsängel. Tänk er in i Selmas i situation och skriv ett litet brev till hennes mor om hur tillvaron känns den här märkliga sommaren.

Förändring

Första kärleken handlar om en omtumlande tid i en flickas liv, steget från barndom till vuxenvärld. En förändring Selma gör sitt bästa att motstå. Den kroppsliga förändringen som spelar henne spratt kan hon inte göra mycket åt och saken blir inte bättre av att omgivningen antyder att hon börjar få bröst och lägger sig i hennes kärleksbekymmer.

• Det sista man tycker sig behöva är vuxna som kommenterar att man befinner sig i puberteten. Men det är Selmas föräldrar som hamnar i skottlinjen när hormonerna löper amok. Lite obefogat kan det verka när Selma hela tiden bryter ihop över pappans utseende, smutsiga händer eller fula frisyrrer när det egentligen handlar om uppdämd frustration. I filmen blir det lite komiskt och pappan tar det med ro. Fundera över vad som egentligen rör sig i Selma i hennes utfall mot pappan. Vet hon egentligen själv? Hur känns det i kroppen när man är i den här åldern? Hur bör en bra förälder hantera sitt tonårsbarn? Vad får en förälder inte säga och göra?

• Genom att förneka sin utveckling till kvinna försöker Selma

värna sin integritet. Hon är inte villig att bli männens allmänna egendom. Hon vill välja själv. "Svensken" sätter igång något i henne hon inte har makt över men det får henne att känna sig stärkt. Vad sätter han igång för känslor hon aldrig haft förut?

- Det är jobbigt att inse att man är som alla andra. Bara mycket, mycket värre, som hon säger när hon ringer till Andy i filmens slut. Fundera över vad hon menar med det?

- I puberteten förändras vi både kroppsligen och själsligen. En epok är förbi med både ljusa och mörka minnen. Hur ser Selmas förändring ut i filmen? Kan ni känna igen er i några av hennes tankar, farhågor och drömmar? Hur tror ni att ni själva kommer att minnas er barndom? Vad i barndomen tror ni att ni kommer att sakna mest som vuxna?

Killar & tjejer

Selma bygger upp omständliga teorier om varför kärlek leder till förfall och hur man genom forskningsframsteg kommer att kunna kringgå en förening mellan könen. I illustrerad vetenskap stod det att den manliga Y-kromosomen är på utdöende, något hon misstänkt länge. Förutom Orlando Bloom, någon från Metallica och "svensken" skulle den manliga delen av mänskligheten gott kunna minskas till en femtedel.

Vill man nu inte reduceras till ett efterhängset påhäng får man göra slag i saken anser Selma som samtidigt som hon föraktar killar, inte ger mycket för sina medsystrars inställning till livet och deras intrikata sätt att umgås.

När de andra föredrar att stirra anmäler sig Selma sonika att vara med i killarnas fotbollslag. Hon inte bara gör succé som målvakt utan intar även en ledande position i gänget som cyklar, fiskar och badar tillsammans. De forna väninnorna står utanför och tittar på.

Könsroller är något vi både bär med oss och lär oss. I vuxen världen som visas i *Första kärleken* är rollerna tydliga. Männerna är brandmän och kvinnorna fixar brudutstyrseln. Killarna umgås okomplicerat i större gäng medan tjejerna skapar pakter och fryser ut varandra.

Selma är annorlunda. Hon tänker inte acceptera att någon erbjuder henne att vara med utan tar för sig. Egentligen känner hon sig inte som en del av varken den manliga eller kvinnliga gemenskapen men hon har ett självförtroende som gör att hon följer sin inre övertygelse.

- På vilka olika sätt umgås tjejerna och killarna i filmen? Är det något ni känner bland egna kompisar? Vad finns det i den grabbiga gemenskapen som lockar Selma? Selma må verka utanför ibland men hon ger samtidigt intryck av att vara stark och tro på sig själv. Hur syns det?

Selma tycker att killarna är primitiva och ser tjejer som objekt (killarna lyfter på kjolarna på tjejerna i som ligger och blundar i gräset). Andy är annorlunda och ger åtminstone sken av att bry sig om andra saker men erkänner att han är nyfiken på Selmas kropp.

- Är "maktkampen", som Nora uttrycker det, mellan tjejer och killar en biologisk nödvändighet eller kan man frigöra sig från invanda roller i hur killar respektive tjejer bör bete sig? Killarna har det inte heller helt enkelt i sitt sätt att närma sig tjejer. Vad

förväntar sig Selma av en pojke? Vad förväntar ni er av en partner? Kan vi mötas som bara människor utan att X respektive Y-kromosomerna tar över? Är det så vi vill ha det eller kan man mötas på en annan nivå av jämlikhet?

Bilder att minnas

- *Första kärleken* är en film med ett existentiellt innehåll. Den handlar om skräcken för döden, kärleken, vuxenblivandet. Livsfrågor. Inte desto mindre är det visuella intrycket mäktigt i form av det vackra och idylliska norska landskapet där filmen är inspelad. Hur uppfattar ni valet av miljö? Vad tillför den berättelsen?

Film är en rad stillbilder – närmare bestämt 24 stycken i sekunden – sammanfogade så att vi upplever det som rörelse. I *Första kärleken* finns det bilder och scener att dröja sig kvar vid. Dels för att de förmedlar en stark känsla till oss i publiken och/eller för att de innebär en filmisk, berättarteknisk vändpunkt.

- Välj ut någon scen eller enstaka bild från filmen. När Andy drar ner Selma under vattnet när de slåss om badbollen, "svensken" som låter Selma smaka mjölken, Selma som bär ormen, Andy som håller sand över Selmas arm på stranden, Selma som berättar att hon löst gåtan eller något annat ni fastnat för. Formulera tankar och känslor kring just de ögonblicken. Vad händer där?

Som stöd för minnet finns bilder från filmen att hitta på www.ikkenaken.no under menyn "bilder".

Produktionsuppgifter

Norge 2004

Producent: **Cato Bach Christensen & Anna Croneman**

Manus & regi: **Torun Lian**

Foto: **John Christian Rosenlund**

Klippning: **Stian Jihne**

Musik: **Øyvind Staveland**

I rollerna

Selma – Julia Krohn

Andy – Bernhard Naglestad

Selmas far – Reidar Sørensen

Selmas styvmor – Andrine Saeter

Svensken – Gustaf Skarsgård

Nora – Ane Dahl Torp

Richard – Kim Sørensen

Tekniska uppgifter

Speltid: 95 min

Format: Cinemascope

Ljudsystem: Dolby SRD

Censur: Barntillåten

Svensk premiär: 18 mars 2005

Distribution

SF, 169 86 Stockholm Tel: 08-680 35 00, fax 08-680 37 83

www.sffilm.net